

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Divi Thomae Aqvinatis Doctoris Angelici Opera Omnia

Summa diligentia ad exemplar Romanæ Impreßionis restituta

Complectens Quæstiones, Qvæ Dispvatæ Dicvntvr, & Quæstiones
Quodlibetales, siue Placitorum eiusdem S. Thomæ

Thomas <von Aquin, Heiliger>

Venetiis, 1593

Vtrum ideæ pertineant ad speculatiuam uel practicam cognitionem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72780](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72780)

dum intellectum suum, prout scilicet intelligit respectum rerum ad essentiam suam, & sic respectus illi sunt in Deo, ut intellecti ab ipso.

AD NOVUM dicendum, quod idea non habet rationem eius quo primo aliquid intelligitur, sed habet rationem intellecti in intellectu existentis, uniformis autem intellectus sequitur unitatem eius, quo primo aliquid intelligitur, sicut unitas actionis sequitur unitatem forma agentis, quæ est principium ipsius: unde quævis respectus intellecti a Deo sunt multi, in quibus pluralitas idearum consistit, quia tamen illos omnes per suam essentiam intelligit, intellectus eius non est multiplex, sed vnus.

ARTICVLVS III.

Primum ad practicam, vel speculatiuam cognitionem spectent ipsæ idee.

TERTIO Quæritur, utrum idea pertineat ad speculatiuam cognitionem, vel practicam tantum. Et videtur, quod tantum ad practicam, quia ut dicit Aug. in lib. 83. Quæst. id est sunt formæ rerum principales secundum quas formatur omnia, quod oritur aut interit: sed secundum speculatiuam cognitionem nihil formatur, ergo speculatiua cognitio non habet ideam. Sed dicendum, quod non solum habent ideam respectum ad id, quod oritur, aut interit, sed etiam ad id, quod oriri, aut interire potest. ut ibidem Aug. dicit: & sic idea se habet ad ea, quæ nec sunt, nec erunt, nec fuerunt, tamen esse possunt, de quibus Deus speculatiuam cognitionem habet.

¶ 2 Sed contra, Practica scientia dicitur secundum quam aliquis scit modum operis, etiam si nunquam operari intendit, & sic dicitur practica esse pars medicina: sed Deus scit modum operandi ea, quæ potest facere, quæ quis facere non proponat, ergo etiam de eis Deus habet practicam cognitionem, & sic utroque modo idea ad practicam cognitionem pertinet.

¶ 3 Prat. Idea nihil est aliud quam exemplaris forma: sed forma exemplaris non potest dici, nisi in practica cognitione, quæ exemplar est ad cuius imitationem fit aliquid, ergo ideae solum practicam cognitionem respiciunt.

¶ 4 Prat. Secundum Philosophum, Practicus intellectus est eorum, quorum principia sunt in nobis: sed ideae in intellectu diuino existentes sunt idearum principia, ergo ad practicam intellectum pertinent.

¶ 5 Prat. Omnes forme intellectus, vel sunt a rebus, vel ad res, quæ aut ad res, sunt practici intellectus: quæ vero a rebus, speculatiui: sed nullæ formæ intellectus diuini sunt a rebus, cum nihil a rebus accipiat, ergo sunt ad res, & sic sunt practici intellectus.

¶ 6 Prat. Si est alia idea intellectus practici, & alia speculatiui in Deo, diuersitas ista non potest esse per aliquid absolutum: quia huiusmodi est vnus tantum in Deo, nec per respectum identitatis, ut cum dicimus idem eadem idem, quia talis respectus nullam pluralitatem inducit, nec per respectum diuersitatis, quia causa non plurificatur, quamuis effectus sint plures, ergo nullo modo potest distingui alia idea speculatiuæ cognitionis ab idea practicæ cognitionis. Sed dicendum, quod in hoc utraque idea distinguitur, quod idea practica est principium essendi, sed speculatiua cognoscendi.

¶ 7 Sed contra, Eadem sunt principia essendi, & cognoscendi, ergo ex hoc idea speculatiua a practica non distinguitur.

¶ 8 Prat. Cognitio speculatiua nihil aliud dicitur esse in Deo quam simplex notitia: sed simplex notitia nihil aliud præter notitiam habere potest, ergo cum idea

addat respectum ad res, videtur quod non pertineat ad speculatiuam cognitionem, sed ad practicam tantum.

¶ 9 Prat. Finis practicæ est bonum: sed respectus ideæ non potest determinari nisi ad bonum, quia mala præter intentionem accidunt, ergo idea solum practicam intellectum respicit.

SED CONTRA, Cognitio practica non extendit se, nisi ad faciendâ: sed Deus per ideas non solum scit faciendâ, sed presentia & facta, ergo idea non solum se extendunt ad practicam cognitionem.

¶ 2 Prat. Deus perfectius cognoscit creaturas, quam artifex artificia: sed artifex creatus per formas quibus operatur, habet speculatiuam cognitionem de operatis, ergo multo fortius Deus.

¶ 3 Prat. Cognitio speculatiua est, quæ considerat principia, & causas rerum, & passionem eorundem: sed Deus per ideas cognoscit omnia quæ in rebus cognosci possunt, ergo ideae in Deo pertinent non solum ad practicam cognitionem, sed etiam ad speculatiuam.

RESPON. Dicendum, quod sicut dicitur in 3. de Anima, intellectus practicus differt a speculatiuo sine: finis enim speculatiui est veritas absolute, sed practici est operatio, ut dicitur in 2. Metaphysicæ, aliqua vero cognitio practica dicitur ex ordine ad opus: quod contingit dupliciter, quandoque in actu, quando scilicet ad aliquod opus actu ordinatur, sicut artifex præcepta forma proponit illâ in materiâ inducere, & tunc est actu practica cognitio, & cognitionis forma: quæque vero est quidem ordinabilis cognitio ad actum, non tamen actu ordinatur sicut cum artifex excogitat formam artificij, & scit per modum operandi, non tamen operari intendit, & certum est, quod est practica habitu vel virtute non actu: quando vero nullo modo est ad actum ordinabilis cognitio, tunc est semper speculatiua, quod etiam dupliciter contingit.

Vno modo, quoniam cognitio est de rebus illis, quæ non sunt natae produci per scientiam cognoscentis, sicut nos cognoscimus naturalia: quandoque vero res cognita est quidem operabilis per scientiam, tamen non consideratur, ut est operabilis res enim per operationem in esse producit. Sunt autem quedam, quæ potest separari secundum intellectum, quæ non sunt separabilia secundum esse: quando autem consideratur res per intellectum operabilis distinguendo ab inuicem ea, quæ secundum esse distinguuntur non possunt, non est practica cognitio, nec actu, nec habitu, sed speculatiua tantum: sicut si artifex consideret domum inuestigando passiones eius, genus, & differentias, & huiusmodi, quæ secundum esse indistincte inueniuntur in re ipsa: sed tunc consideratur res, ut est operabilis, quoniam in ipsa considerantur omnia, quæ ad eius esse requiruntur simul. Et secundum hos quatuor modos, cognitio diuina se habet ad res, scientia enim eius est causatiua rerum: quædam ergo cognoscit ordinatio ea ad hoc, quod sunt secundum quodcumque tempus, & horum habet practicam cognitionem in actu: quædam vero cognoscit quæ nullo tempore facere intendit, scit enim ea quæ nec fuerunt, nec sunt, nec erunt, ut in præcedenti quaestione dictum est, & de his hæret quidem scientiam in actu, non autem actu practicam: sed virtute tantum: & quia res quas facit, vel facere potest, non solum considerat, secundum quod sunt in proprio esse, sed secundum omnes intentiones, quas intellectus humanus resoluendo in eis apprehendere potest, ideo habet cognitionem de rebus operabilibus a se, et eo modo quo non sunt operabiles, & scit etiam quedam, quorum sua scientia causa esse non potest, sicut mala, unde

verissime

verissime in Deo, & practicam & speculatiuam cognitionem ponimus. Nunc ergo videndum est fm que modum practictorum, idea in diuina cognitione possit poni. idea ergo, vt ait Aug. secundum proprietatem vocabuli forma dr. q. si re attendamus, idea est ro rei, vel similitudo. inuenimus autem in quibusdam formis duplicem respectu, vnum ad id, quod fm eas formatur, sicut scientia respicit sciendum: alium ad id, quod est extra, sicut scientia respicit scibile, hic tamen respectus non est oi forme eois, sicut primus. hoc igitur nomen forma importat solum primum respectum, & inde est q. forma semp notat habitudine causa. est enim forma quodammodo causa eius quod secundum ipsam formatur, siue formatio fiat per modum inherentiæ, sicut in formis intrinsecis, siue p modum imitationis, vt informis exemplaribus: sed similitudo, & ro respectu et secundum habent, ex quo non copetit eis habitudo causa. Si ergo loquamur de idea fm propriam nois rōnem, sic non extēdit se nisi ad illā scientiam, secundum quā aliqd formari pot, & hæc est cognitio actu practica, vel virtute tm, quæ et quodammodo speculatiua est: sed tamen si ideā cōiter appellemus similitudinē vel rōnē, sic idea et ad speculatiuā cognitionē pure pertinere pot, vel magis proprie dicamus, q. idea respicit cognitionē practicā actu vel virtute, similitudo autem, & ratio tam speculatiuam quā practicam.

Lib. 83. q. 9. 46. tom. 4.

In corp. art.

In solut. ad 3. art. 9. & in corp. art.

AD PRIMUM ergo dicendū, q. Aug. formationē ideæ refert non tantum ad ea quæ sunt, sed et ad ea quæ fieri possunt, de quibus si nunquam fiat est cognitio aliquo modo speculatiua, vt ex dictis patet.

AD SECUNDVM dicēdū, q. rō illa pcedit de cognitione illa, quæ est practica virtute non actu, quā nihil prohibet aliquo modo speculatiuam dici secundum q. recedit ab operatione secundum actū.

AD TERTIVM dicēdū, q. exemplar quīs importet respectū ad id qd est extra: tm ad illud extrinsecū importat habitudinē causæ, & id pprie loquēdo ad cognitionē pnet q est practica habitu vel virtute: nō aut solū ad illā quæ est actu practica: qa aliquid pot dici exemplar, ex hoc q. ad eius imitationē pot aliqd fieri etiam si nunquam fiat, & similiter est de ideis.

AD QVARTVM dicēdū, q. practicus intellectus est de his quorum principia sunt in nobis nō quoquo modo, sed in quantum sunt per nos operabilia. Vnde & de eis quorum causæ sunt in nobis, possumus habere speculatiuam scientiam, vt ex dictis patet.

AD QVINTVM dicendū, q. intellectus speculatiuus, & practicus nō distinguuntur p hoc qd est hēre formas a rebus aut ad res, qa et in nobis intellectus practicus quandoq. habet formas a rebus sumptas: vt cum aliquis artifex ex artificio aliquo viso concipit formam secundum quam operari intendit, vnde nō oportet etiam, vt omnes formæ quæ sunt intellectus speculatiui, sint acceptæ a rebus.

AD SEXTVM dicēdū, q. idea practica & speculatiua in Deo nō distinguuntur quasi duæ ideæ, sed quia secundum rōnem intelligēdi practica addit sup speculatiuā ordinē ad actū: sicut homo addit supra animal, rationale, nec homo tamē & aial sunt duæ res.

AD SEPTIMVM dicēdū, q. pro tātō dicitur eadē essēdi & cognoscēdi esse principia, qa quæcunq. sunt principia essēdi, sunt etiā principia cognoscēdi, non autē ecōuerso, cum effectus interdum sint principia cognoscēdi causas. vnde nihil phibet formas intellectus speculatiui esse tantū principia cognoscēdi, formas autē intellectus practici eē prin-

cipia essēdi, & cognoscēdi simul.

AD OCTAVVM dicēdū, q. simplex notitia dicitur non ad excludendum respectum scientiæ ad sciendum qui inseparabiliter omnem scientiam comitantur, sed ad excludendum admisionem eius, qd est extra genus notitiæ, sicut est existētia rerum, quæ addit sciētia visiois, vel ordo voluntatis ad res formā pducēdas, quæ addit sciētia approbationis sicut est ignis dicitur corpus simplex non ad excludendum partes essentialis eius, sed cōmitionem extrinsecam.

AD NONVM dicendum, q. verum, & bonū in inuicem coincidunt, quia & verum est, quod dicitur bonū, & bonum est quoddā verū, vnde & bonū pot cōsiderari cognitione speculatiua, prout cōsideratur veritas eius tantū, sicut cum definimus bonū, naturā eius ostendimus: pot etiā cōsiderari practice, si cōsideretur, vt bonū, hoc aut est, si cōsideretur in quātū est finis motus, vel operationis, & sic patet q. nō sequit ideas, vel similitudines, vel rōnes diuini intellectus ad practicam tantum notitiā pertinet, ex hoc q. respectus terminatur ad bonum.

AD PRIMUM, Quod cōtra obijciuntur dicendū apud Deum nō currunt tēpora neque decurrunt quia ipse sua aternitate, quæ est tota simul, tenet tēpus includit, & sic eodē modo cognoscit practica, prætita, & futura, hoc est quod dicitur Eccl. 3. Domino Deo nostro nota sunt omnia antequam crearentur: sic & post perfectum cognoscit eadē, sic non oportet, q. idea proprie accepta immensam practicā cognitionis excedat, ex hoc q. per eam etiam prætita cognoscuntur.

AD SECUNDVM dicēdū, q. illa cognitio, quæ dicitur artifex creatus habet p formas operatiuas ad inuicem operari nō intēdit, non est vique quæ per se cognoscit, sed habitualiter practica cognoscit artificis qua cognoscit artificiatā, nō vt in practica lia ab ipso, quæ est pure speculatiua, nō habet ideas respōdentes sibi, sed forte rōnes, vel similitudines.

AD TERTIVM dicendum, q. est commune practica, & speculatiua scientiæ, q. sit per principia causas. vnde ex hac ratione non potest probari de aliqua scientia, q. sit speculatiua, neque quæ sit practica.

ARTICVLVS IIII. Vtrum malum in Deo ideam habeat.

QVARTO queritur, vtrum malum habeat ideam in Deo. Et videtur, q. sic. Deus n. habet scientiam simplicis notitiæ de malis: sed idea a quo modo responder scientiæ simplicis notitiæ, secundum q. large sumitur pro similitudine, vel ratione, ergo malum habet ideam in Deo.

¶ 2 Præt. Malum nihil prohibet esse in bono, non est ei oppositum: sed similitudo mali non opponitur bono, sicut nec similitudo albi non opponitur contrariorum in animo non sunt contrariæ species, ergo nihil prohibet in Deo, quāuis in bono, ponere ideam, vel similitudinem mali.

¶ 3 Præt. Vbi cūque est aliqua communitas, ibi est aliqua similitudo: sed ex hoc ipso, q. aliquid est participatio entis suscipit entis prædicationē, vt dicitur 3. Metaphysicorum, q. negationes, & prædicationes dicuntur entia, ergo ex hoc ipso, q. malum est participatio boni, habet aliquam similitudinem in Deo, qui est summum bonum.

¶ 4 Præt. Omne illud, qd per se ipsum cognoscitur, habet ideā in Deo: sed salū per se ipsum cognoscitur.

In lib. 83. q. 9. 46. tom. 4. In corp. art. In solut. ad 3. art. 9. & in corp. art.